

Answerkey

STD – IX SUB - SANSKRIT / R3 (1008) MARKS - 80 DURATION - 3 Hrs.

1. पृथिवी
2. पन्नगः
3. निर्धनः
4. आदरः
5. गन्धश्च
6. पितुः + आज्ञा
7. ज्ञात्वा
8. तुमुन्
9. उपगम्य
10. केषु
11. कस्य
12. पादोनसप्तवादने
13. चतुर्थीतत्पुरुषः
14. नआदरः
15. नमः
16. वृक्षस्य
17. अगायत्
18. मयि
19. वरतन्तुऋषिःकौत्संप्रतिअवदत्।

20. विधिःवाल्मीकिऋषिंप्रतिअवदत्।
21. आश्रमेबटवः आसन्।अथवावसुधांप्रणम्यश्लोकंपठिष्यन्ति।
आश्रमेषु बटवः अस्त्यन्।
22. तपोवनेपशवःविचरन्ति।अथवात्वम्अत्रउपविश।
23. क्रीडायाः नामधेयंप्रत्यक्षरपदकथनम्आसीत्।
24. ऋषेःशोकःश्लोकरूपेणऋषेःमुखान्निर्गतः।
25. वेदेऋषयःवदन्ति "मातामेपृथिवी, पुत्रोऽहंपृथिव्याः" इति।
26. कौत्सेनचतुर्दशविद्याःगृहीताः।
27. मेधाविनः - बटवः।
28. पृथिव्याः - तिस्रःगतयः।
29. जसेमनातअसते,
तसेचसज्जनांच्यावाणीमध्येअसतेआणिजशीत्यांचीवाणीअसते,
तशीचत्यांचीकृतीअसते. याप्रमाणे सज्जनांच्यामनात,
वाणीतआणिकृतीतएकरूपताअसते.
(यथायोग्यम्उत्तरंगुणाःदेयाः।)

अथवा

ज्याप्रमाणेपाण्याच्याथेंबाथेंबानेहळूहळूघडाभरतो,
त्याचप्रमाणेक्रमाक्रमानेसर्वविद्या, धर्मआणिधनयांचीप्राप्तीहोते.
(यथायोग्यम्उत्तरंगुणाःदेयाः।)

30. वाल्मीकिऋषिनींरामायणामध्येअनेकजीवनमूल्येसांगितलीआहेत.
सत्य, धर्म, कर्तव्य ,परोपकार, दयाळुपणा ,
बन्धुप्रेमआणिआज्ञापालनयांचीशिकवणमिळते.

रामानेवडिलांची आज्ञा पाळून आदर्शपुत्राचे उदाहरण दिले आहे.

भरताने त्याग आणि बंधुप्रेमाचे दर्शन घडविले आहे.

(यथायोग्यम् उत्तरंगुणान् देयाः ।)

अथवा

वरतन्तु ऋषीहे अत्यंत विद्वान् , दयाळु आणि सदाचारी होते.

त्यांच्या आश्रमात अनेक मेधाविन्बटुः विद्याग्रहणासाठी येत असत

. त्यांच्या तपसामर्थ्याने सगळे पशुपक्षी वनात विना भयसंचार करत असत

. ऋषिखूप बुद्धिमान होते म्हणून त्यांना ज्ञानसिन्धु अशी पदवी दिली होती.

ते निःस्वार्थी आणि उदात्त होते .

(यथायोग्यम् उत्तरंगुणान् देयाः ।)

31. शिक्षकांनी विद्यार्थ्यांना खेळाविषयी काही सूचना दिल्या

. शिक्षकांनी खेळाचे नियम विद्यार्थ्यांना समजावून सांगितले.

शिक्षक एक शब्द सांगतील आणि त्या शब्दाचे प्रत्येक अक्षर घेऊन एक-

एक शब्द सांगायचा आहे.

सांगितलेल्या अक्षरापासून चनवीन शब्द सुरू झाला पाहिजे.

एकदा सांगितलेला शब्द पुन्हा सांगायचा नाही.

सर्व विद्यार्थ्यांनी क्रमाने आपापले शब्द सांगायचे आहेत.

अशा प्रकारे विद्यार्थ्यांनी खेळाचे नियम पाळून खेळायचे आहेत.

(यथायोग्यम् उत्तरंगुणान् देयाः ।)

अथवा

कुम्भकारचक्रम्' म्हणजेकुंभाराचेचाकहोय. कुंभाराचेचाकवेगानेफिरते,
परंतुतेआपल्याजागेवरूनपुढेजातनाही.
कुंभारहात्याचासारथीअसल्याप्रमाणेजमिनीवरउभाराहतो.
चाकाचावरचाभागपर्वताच्याशिखरावररथफिरतअसल्यासारखादिसतो
. तेवान्याच्यावेगानेफिरते, पणस्वतःएकपाऊलहीपुढेजातनाही.
(यथायोग्यमुत्तरंगुणान्देयाः।)

32. बुद्धिमानलोकांचावेळज्ञानमिळविण्यातआणिचांगलीकामेकरण्यातजा
तो. तेअभ्यास, चिंतनआणिसत्कार्ययांमध्येआपलावेळघालवतात.
मूर्खलोकमात्रआळस,
वादविवादआणिनिरर्थककामांमध्येवेळघालवतात.
तेआपल्यावेळेचायोग्यउपयोगकरतनाहीत.
म्हणूनबुद्धिमानांचाकाळसत्कार्यात, तरमूर्खांचाकाळव्यर्थकामांतजातो.
(यथायोग्यमुत्तरंगुणान्देयाः।)

अथवा

पृथ्वीच्यातीनगतीआहेत. पहिलीगतीम्हणजेपृथ्वीचेस्वतःभोवतीफिरणे.
दुसरीगतीम्हणजेपृथ्वीचेसूर्याभोवतीफिरणे.
तिसरीगतीम्हणजेसर्वग्रहांसहआकाशमार्गानेपृथ्वीचीसूर्याबरोबरहोणा
रीगती.
पृथ्वीलास्वतःभोवतीएकप्रदक्षिणापूर्णकरण्यासएकदिवसलागतो.
सूर्याभोवतीएकप्रदक्षिणापूर्णकरण्यासपृथ्वीलासुमारेएकवर्षलागते.

(यथायोग्यम् उत्तरं गुणान् देयाः ।)

33. अतिपरिचयादवज्ञासन्ततगमनादनादरोभवति ।
मलयेभिल्लपुरन्ध्रीचन्दनतरुकाष्ठमिन्धनंकुरुते ॥
34. मेघश्यामोऽस्मिनोकृष्णोमहाकायोऽनपर्वतः ।
बलिष्ठोऽस्मिन्भीमोऽस्मिकोऽस्म्यहं नासिकाकरः ॥
35. प्रदोषेदीपकश्चन्द्रः प्रभातेदीपकोरविः ।
त्रैलोक्येदीपकोधर्मः सुपुत्रः कुलदीपकः ॥
36. ऋषेः तपसः प्रभावात्पशवः पक्षिणश्च परस्परं वैरभावमपहाय विचरन्ति स्म ।
37. विद्याध्ययनं समाप्य गुरुदक्षिणां दातुमुत्सुकः
कौत्सः गुरुमुपगम्य सविनयं स्वसङ्कल्पं न्यवेदयत् ।
38. बटुः
39. निर्भयः / निर्भयम्
40. जगति यस्मै यद्रोचते तस्मै तद् सुन्दरं भवति ।
41. पुत्रेण पितुराज्ञानलङ्घिता ।
42. पुत्रः / पुत्र / पुत्रेण
43. आदित्यः प्रातः उत्तिष्ठति, व्यायामं करोति, विद्यालयं गच्छति,
पुस्तकानि पठति । -व)

44.

आदित्यःपरिश्रमेणनियमिताध्ययनेनचपरीक्षासुउत्तमानिफलानिअलभ
त।

45. पठितुम्

46. परिश्रमः

47. दुर्जनसंसर्गात्मानहानिः पदेपदेभवति।

48. अशुश्रूषाविद्यायाःशत्रुःअस्ति।

49. विद्यायाःत्रयःसुहृदाःसन्ति।

50. दुर्जनः

51. जलहेअमूल्यधनआहे. जलाशिवायजीवनशक्यनाही.

सर्वलोकपाण्याचेरक्षणकरतात. तेपाण्याचाअपव्ययकरतनाहीत.

लोकपावसाच्यापाण्याचासाठाकरतात. लोकपाणीस्वच्छठेवतात.

स्वच्छपाणीआरोग्यासाठीहितकारकआहे.

सर्वलोकांनाजलसंवर्धनाचेमहत्त्वमाहीतआहे.

म्हणूनसर्वजणमिळूनपाण्याचेरक्षणकरतात.

अथवा

सीमा - नमस्कार, सखि! तूदररोजग्रंथालयातकाजाते?

गीता - मीनवीनपुस्तकेवाचण्यासाठीग्रंथालयातजाते.

सीमा - तूकथांचीपुस्तकेसुद्धावाचतेसका?

गीता - होय, मीकथांचीपुस्तकेआणिविज्ञानाचीपुस्तकेवाचते.

सीमा - पुस्तकवाचनामुळेज्ञानवाढते, असेमाझेमतआहे.

गीता - खरेआहे. पुस्तकेआपलीश्रेष्ठमित्रआहेत.

52. रोहनः - मित्र ! त्वंसंस्कृतभाषाम् किमर्थं पठसि ?

सोहनः - अहंसंस्कृतभाषां ज्ञातुम् तथा वक्तुं च इच्छामि ।

रोहनः - संस्कृतभाषा किमर्थं महत्त्वपूर्णा अस्ति ?

सोहनः - एषा भारतस्य प्राचीना समृद्धा च भाषा अस्ति ।

रोहनः - किं त्वंसंस्कृतेन सम्भाषणं कर्तुं शक्नोषि ?

सोहनः - आम्, अहंसरलवाक्यानि वक्तुं शक्नोमि ।

रोहनः - अहम् अपि संस्कृतभाषां अधिकं ज्ञातुम् इच्छामि ।

सोहनः - वयं प्रतिदिनं संस्कृतेन सम्भाषणस्य अभ्यासं कुर्मः ।

रोहनः - एतत् अस्माकं भाषाकौशलं वर्धयति ।

सोहनः - आम्, संस्कृतभाषा अध्ययनाय आनन्ददायिनी अस्ति ।

53. वाक्यानां शुद्धतां परिशील्य योग्याः गुणाः देयाः ।

54. संस्कृतभाषया व्याकरणशुद्धानां पञ्चवाक्यानां उचितगुणान् देयाः ।
